

УДК 378.016:811.111

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Войтанік І. В.

Викладач кафедри іноземних мов Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. У статті розглядається значення мотивації до навчання як умови формування англомовної дискурсивної компетентності. У наш час, коли Україна стоїть на шляху до Європейської інтеграції, особливого значення для фахівців у різних галузях науки та техніки набуває володіння іноземною мовою. Інтеграція особистості у світовий процес передбачає володіння іноземною комунікативною компетентністю, вагомим компонентом якої є дискурсивна компетентність. Під дискурсивною компетентністю ми розуміємо сукупність знань, умінь, навиків, а також способів діяльності, пов'язаних з побудовою і ситуативним розумінням дискурсів як об'єктів реальної дійсності в процесі здійснення професійної діяльності. Вона є діагностичним інструментом рівня розвитку мовної особистості, її мотиваційно-прагматичного компоненту. А це, у свою чергу, викликає необхідність пошук ефективної мотивації студентів до вивчення іноземної мови.

Мотивація визначається система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Основними критеріями її формування вважають наявність пізнавальних мотивів і цілей, наявність позитивних емоцій, які викликає процес навчання, уміння і бажання вчитися, вміння і можливості застосовувати здобуті знання на практиці. Розрізняють зовнішню та внутрішню мотивації. Внутрішня залежить від внутрішнього середовища (викладач, навчальна група, оточення). Зовнішня мотивація обумовлена значущістю інформації про країну, мову якої вивчається, її культуру та історію, усвідомленням важливості мови для реалізації потреб. Слід зазначити, що серед дослідників існують розбіжності в поглядах щодо пріоритетності тих чи тих видів мотивів для успішності навчальної діяльності. Найбільш адекватними навчальній діяльності окремі дослідники вважають пізнавальні мотиви (широкі пізнавальні, навчально-пізнавальні, мотиви самоосвіти). У процесі формування англомовної дискурсивної компетентності викладачу важливо знати потреби, якими керуються студенти, він повинен постійно підтримувати мотивацію навчання на високому рівні.

Ключові слова: дискурсивна компетентність, мотивація, зовнішня мотивація, внутрішня мотивація.

Постановка проблеми. Соціально-економічні трансформації, перехід до інноваційної моделі розвитку і входження України до європейського освітнього простору зумовлюють зростання необхідності підвищення якості професійної підготовки спеціалістів. Основна мета професійної освіти полягає у підготовці кваліфікованого спеціаліста які могли б діяти в інтелектуальній, суспільно-політичній, комунікаційній, інформаційній та інших сферах діяльності. У зв'язку з цим однією з цілей підвищення професійного рівня спеціалістів стає знання іноземної мови як інструменту професійного спілкування.

Викладання іноземних мов чітко орієнтоване на формування у студентів іншомовних комунікативних компетентностей які дають їм можливість виконувати певні завдання у

певних умовах, специфічному оточенні та в окремій сфері діяльності і, завдяки реалізації комунікативних мовленнєвих компетентностей, досягати бажаного результату [1].

Комунікативна компетентність це складне наукове яке має багатокомпонентний склад і визначається як знання, що забезпечує індивідові досягнення успіху в комунікації в середовищі іномовної культури. Однією з найбільш значущих та комунікативно релевантних є дискурсивна компетентність, яка передбачає високий рівень сформованості навичок та умінь організації мовлення, його логічної та послідовної побудови з метою вирішення певного комунікативного завдання та досягнення комунікативної мети. Окрім високого рівня комунікативних умінь, дискурсивна компетентність представляє собою сукупність знань про екстралінгвістичні фактори, які впливають на хід та результат спілкування, таких як: мета висловлювання обох партнерів з комунікації, психологічний стан того, хто говорить і того, хто слухає, відношення до теми розмови того, хто говорить і того, хто слухає [2]. Дискурсивна компетентність включає володіння прийомами організації текстової інформації, засобами спілкування і жанрово-структурними елементами мови, є діагностичним інструментом рівня розвитку мовної особистості, її мотиваційно-прагматичного компоненту. Її особливе значення в розвитку мовної особистості зумовлене поглядом на дискурс як на реалізацію в мові особових значень, що відображають особистісну потребу самовираження і забезпечують необхідну мотивацію спілкування. Тому ефективна організація педагогічного процесу неможлива без урахування спонукальних причин, які визначають діяльність студента, тобто, аналіз та модернізація методики навчального процесу потребує дослідження проблеми мотивації як умови формування англійської дискурсивної компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Традиційно успішність в учбовій діяльності перш за все пов'язується з рівнем інтелектуального розвитку особистості. Проте залишається відкритим питання ролі мотивації, яка є механізмом запуску будь-якої діяльності, чи то праця, спілкування чи пізнання. Інакше кажучи, мотивація – це «уточнена потреба», проте предмети потреби можуть бути різними [3].

Питання мотивації навчання вивчаються і обговорюються у наукових колах у сфері освіти як у вітчизняній науці, так і за кордоном. Провідні дослідження з цього напрямку опубліковані авторами: А. О. Реан, А. Н. Леонтьєв, А. К. Маркова, М. П. Якобсон, Р. С. Гарднер та інші.

Незважаючи на зростання інтересу вчених до проблем мотивації студентів до пізнавальної діяльності в процесі навчання у вищих навчальних закладах проблеми значення мотивації для формування дискурсивної компетентності залишається поза увагою дослідників. Отже, **мета** статті полягає у виявленні ролі мотивації на формування англійської дискурсивної компетентності.

Основні результати дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що значне поліпшення знань неможливе без відповідної мотивації. Саме мотивація впливає на рівень пізнавальної активності учасників навчального процесу, зацікавленість студентів у самоосвіті, прагнення до постійного самовдосконалення, інтерес у результатах власної роботи. А також на їх бажання зайнятися самоосвітою з метою більш швидкого та ґрунтовного оволодіння іноземною мовою.

Мотив – це спонукання до діяльності, пов'язані із задоволенням потреби суб'єкта. Мотив – це також причина, що є підґрунтям для обрання певних дій і вчинків, сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, що активізують суб'єкта. У контексті формування мотивів у процесі навчання студентів неодмінно виникає питання про те, які саме мотиви слід формувати. Це не просто питання пошуку та відбору того чи іншого окремо взятого мотиву з метою його формування, а визначення оптимальної структури мотиваційної сфери

студента [9]. Термін «мотивація» є ширшим поняттям, аніж «мотив». Сутність поняття «мотивація» відображає її залежність від потреб, оскільки є рушійною силою людської поведінки і початком процесу засвоєння, який завжди пов'язаний з потребою як однією з умов розвитку особистості. В свою чергу потреби – це необхідність для людини таких умов, що забезпечують її існування і самозабезпечення [10]. А. К. Маркова підкреслює, що «навчальна мотивація складається з низки спонукань (потреби і смисл навчання, його мотиви, цілі, емоції, інтереси), які постійно змінюються і вступають у нові зв'язки один з одним. Тому становлення мотивації – не просте зростання позитивного або послаблення негативного ставлення до навчання, а ускладнення структури мотиваційної сфери, спонукань, які входять до неї, поява нових, більш зрілих, інколи суперечливих відношень між ними» [6, с. 14]. Аналіз мотивації у процесі формування англомовної дискурсивної компетентності вимагає не лише визначення домінуючого мотиву, але й врахування всієї структури мотиваційної сфери студента. При цьому слід враховувати ієрархічність її будови.

Науковці розділяють мотиви студентів до навчання за: змістом; джерелом виникнення; видами діяльності; часом прояву; ступенем установки; наступною поведінкою. Слід зазначити, що на сьогодні мотиви навчання об'єднують в чотири групи:

- професійні (наприклад, бажання стати висококласним спеціалістом);
- пізнавальні;
- соціальної ідентифікації (наприклад, отримати соціальне схвалення з боку однокурсників);
- утилітарні (одержати стипендію).

За інтенсивністю впливу на успішність навчання студентів на першому місці знаходяться професійні мотиви, потім – пізнавальні, утилітарні і на останньому місці – мотиви соціальної ідентифікації.

П. М. Якобсон визначає три типи мотивації навчання. По-перше, на його переконання, існує мотивація, яка може бути названа «негативною», під якою він розуміє спонуку студента, спричинену усвідомленням певних незручностей і неприємностей, які можуть виникнути, якщо він не буде навчатися (дорікання з боку батьків, викладачів та однокурсників). По-друге, позитивна мотивація. Ця мотивація виступає у двох формах. В одному випадку вона визначається вагомими для особистості соціальними прагненнями, у зв'язку з чим навчання розглядається як шлях до здійснення свого призначення у житті. Третя форма мотивації визначається вузькоособистими мотивами студента: схвалення людей з його оточення, шлях до власного благополуччя, тощо [7].

Мотивацію поділяють також на: внутрішню (суспільна значущість навчання, професійні мотиви, що відображають значення навчальної діяльності для оволодіння майбутньою професією, пізнавальні, пов'язані з потребою в нових знаннях). Її підвидом є мотивація успішності. І зовнішню, яка орієнтується на цінності, що лежать поза навчальною діяльністю. Зовнішня мотивація існує у двох різновидах: як широка соціальна і вузькоособистісна мотивація [6].

Для студентів майбутніх економістів-міжнародників дуже важливою є внутрішня мотивація, яка передбачає здійснення «самосуб'єктивного впливу» або само мотивацію. Це залежить від таких вольових якостей особистості як наполегливість, старанність, сумлінність, вміння прикладати зусилля, долати перешкоди. Доцільно відмітити, що внутрішня мотивація поділяється на три типи: комунікативну, лінгвопоказну; інструментальну:

- комунікативний різновид внутрішньої мотивації прийнято вважати за основний (отримання нових знань, які би дозволили вести вільну, змістовну та ефективну комунікацію з представниками інших культур);

- лінгвопізнавальна, яка полягає в позитивному ставленні студентів до самої мови, до вивчення основних якостей мовних знаків. Можливі два шляхи її формування: опосередкований, тобто через комунікативну мотивацію, і безпосередній, шляхом стимулювання пошукової діяльності студентів у мовному матеріалі;

- інструментальна мотивація, тобто мотивація, яка впливає з позитивного ставлення студентів до певних видів роботи [11].

У контексті формування англомовної дискурсивної компетентності слід зазначити, що зовнішня мотивація виконує стратегічну роль, а внутрішня – тактичну (розвиває процес оволодіння новими навичками).

Мотиви, що спонукають до учіння у кожного студента поєднуються по-різному та знаходяться у динамічному зв'язку. Наприклад, при вивченні англійської мови в одного студента як предмет потреби виступає знання професійної лексики, іншомовні знання, а в іншого – високий рейтинг з дисципліни, стипендія. У першому випадку мотив – внутрішній, у другому ж по відношенню до особи – внутрішній, а по відношенню до діяльності – зовнішній. Слід відзначити, що мотивація не вичерпується спонуканням особистості до пізнавальної діяльності, а включає, на думку П. І. Підласистого й О. Б. Тищенко, соціально-психологічні, соціально-економічні, морально-етичні та інші зв'язки та відносини. Викладачу важливо знати потреби, якими керуються студенти, він повинен постійно підтримувати мотивацію навчання на високому рівні [12, с. 161-162].

На думку Н. Д. Гальської і Н. І. Гез, мовна особистість становить собою багатошаровий набір мовних здібностей, навичок, умінь до здійснення мовленнєвих вчинків різного ступеня складності, вчинків, які виявляють та характеризують мотиви і цілі, що визначають розвиток особистості, її поведінку, а також управляють її вміннями створювати тексти різної складності і, врешті-решт, у підсумку визначають ієрархію розумінь і значущості в мові. Звідси впливає, що процес навчання іноземній мові повинен створювати умови, які забезпечують студенту можливість:

- вільно виявляти всі розумові операції та дії;
- використовувати мовні засоби для реалізації особистих потреб;
- долати так звані мовні бар'єри і перешкоди.

Крім цього, дослідники наполягають на тому, що навчання іноземній мові повинно стимулювати високу особистісну мотивацію студентів у спілкуванні цією мовою та у її вивченні. Вільне використання мовних засобів не є повним засвоєнням цих засобів. Не кількість останніх, а їх якість дозволяють людині успішно здійснювати спілкування [13, с. 151].

Висновки. Зі всього вище згаданого ми можемо зробити висновок, що контексті формування англомовної дискурсивної компетентності мотивація є структурним компонентом професійної підготовки як певного виду діяльності. У психолого-педагогічній літературі існує думка про те, що якість виконання діяльності та її результат залежать, передусім, від понукання і потреб окремого індивіда, його мотивації. Саме мотивація викликає цілеспрямовану активність людини, яка визначає вибір засобів і прийомів, їх впорядкування з метою досягнення цілей. Мотиви вивчення іноземної мови можуть бути як зовнішніми так і внутрішніми. Характеризуючи ці дві групи мотивів, дослідники (С. Занюк, Л. Копець, А. Маркова, П. Якобсон та ін.) зауважують, що саме внутрішні мотиви безпосередньо пов'язані з процесом навчальної діяльності. Мотивація навчання складається із багатьох аспектів, які змінюються й вступають в нові співвідношення (суспільні ідеали, сенс навчання для учня, його мотиви, цілі, емоції, інтереси, рівень навчальних досягнень, когнітивні можливості). Тому становлення мотивації є не просте зростання позитивного або

негативного відношення до навчання, а утворення складних структур мотиваційної сфери. Ці окремі структури мотиваційної сфери (й складні, діалектичні відношення між ними) слід брати до уваги у процесі формування англомовної дискурсивної компетентності.

Список використаної літератури

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 213 с.
2. Соколова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам / Е. Н. Соколова. – М. : Просвещение, 2005. – 239 с.
3. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: В 2 т. – М. : Педагогика. – Т. 2. – 1983. – 320 с.
4. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions // Contemporary educational psychology. – 2000. – Т. 25. – №. 1. – С. 54-67.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А. Н. Леонтьев. – М. : Смысл; Академия, 2004. – 346 с.
6. Маркова А. К. Формирование мотивации учения: [книга для учит.] / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990.
7. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации в поведении человека. – М. : Просвещение. – 1969. – 317 с.
8. Gardner R.C. Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation / Gardner R. C. – London: Edward Arnold, 1985. – 355 p.
9. Красногорова І. Б. Формування мотивів учіння студентів у процесі викладання англійської мови : дис. ... канд. пед. наук / І. Б. Красногорова. – К., 1999. – 178 с.
10. Потреба // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Потреба>.
11. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Рогова Г. В., Рабинович Ф. М., Сахарова Т. Е. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
12. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика. – М. : Филоматис. – 2004. – С. 161-162.
13. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика. – М. : Издат. центр «Академия». – 2004. – С. 151.

THE ROLE OF MOTIVATION IN THE DISCOURSE COMPETENCE DEVELOPING

Iryna Voitaniuk

Teacher of the Department of Foreign Languages of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Abstract. *The paper focuses on the key aspects of motivation and its role in the discourse competence developing. It highlights the results of the research of the essence of the notions «motivation» and different approaches to classification of the motives.*

Considering the growth of international relations between Ukraine and other nations and the extended interest towards today's growing technology and science throughout the world, learning English language as an international language has found a greater importance. Thus especially sharply problem of forming the discourse competence at future translators which must become a coherent link between Ukraine and international concord. During enough long period of development of method as science, to discursive jurisdiction was not spared sufficient attention. Discourse competence, that includes ways of organization the text information, meth-

ods of communication and genre-structural elements of language, is the diagnostic instrument of the development level of linguistic person. Its special value in development of linguistic person is conditioned by the look on discourse as on realization in the language of the personal values, that represent the personal necessity of self-expression and provide necessary motivation of intercourse. Motivation has been widely accepted by both teachers and researchers as one of the key factors that influence the rate and success of second/foreign language learning. The original impetus in second language motivation research comes from the social psychology since learning the language of another community simply cannot be separated from the learners' social dispositions towards the speech community in question.

Motivation refers to the intensity of one's impetus to learn. An integrative orientation simply means the learner is pursuing a second language for social and/or cultural purposes, and within that purpose, a learner could be driven by a high level of motivation or a low level. Likewise, in an instrumental orientation, learners are studying a language in order to further a career or academic goal. The intensity or motivation of a learner to attain that goal could be high or low. Motivation is conceptualized to subsume three components, motivational intensity, desire to learn the language, and an attitude towards the act of learning the language. Motivation is hypothesized to have a direct effect on second language achievement and is itself purportedly influenced by a number of other social-psychological variables. Educational psychology has identified two basic classifications of motivation – intrinsic and extrinsic. Intrinsic motivation arises from a desire to learn a topic due to its inherent interests, for self-fulfillment, enjoyment and to achieve a mastery of the subject. On the other hand, extrinsic motivation is motivation to perform and succeed for the sake of accomplishing a specific result or outcome. Students who are very grade-oriented are extrinsically motivated, whereas students who seem to truly embrace their work and take a genuine interest in it are intrinsically motivated. Furthermore, it was also found that students' attitudes towards learning and motivation, and the design of learning situations, are key factors in the attainment of desirable higher educational goals such as the ability to judge, use, and develop knowledge.

Key words: *discourse competence, motivation, intrinsic motivation, extrinsic motivation.*

References

1. Zagalnoevropeiski recomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladania, otsinuvania. – K : Lenvit, 2003. – 213 c.
2. Sokolova E. N. Metodika obuchenia inostrannym iazykam / E. N. Sokolova. – M. : Prosvestienie, 2005. – 239 c.
3. Leontiev A.N. Izbrannye psihologicheskie proizvedenia: V 2t. – M. : Pedagogika. – T. 2. – 1983. – 320 c.
4. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions // Contemporary educational psychology. – 2000. – T. 25. – №. 1. – С. 54-67.
5. Leontiev A.N. Deiatelnost. Soznanie. Lichnost. / A. N. Leontiev. – M. : Smycl; Akademia, 2004. – 346 c.
6. Markova A. K. Formirovanie motivatsii ychenia: [kniga dlia ychit.] / A. K. Markova, T. A. Maric, A. B. Orlov. – M. : Prosvestchenie, 1990. – 345 c.
7. Iakobson P. M. Psihologicheskie problemy motivatsii s povedenii cheloveka. – M. : Prosvestchenie. – 1969. – 317 c.
8. Gardner R.C. Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation / R.C. Gardner. – London: Edward Arnold, 1985. – 355 p.
9. Krasnogolova I.B. Formuvannia motyviv ychninnia studentiv u protsesi vykladannia angliyskoi movy: dys. ... kand. Ped. Nayk / I. B. Krasnogolova. – K., 1999. – 178 c.
10. Potreba // Material z Vikipedii – vilnoi entsyklopedii [elektronnyi resyrs]. – Rezhym dostupu: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Potreba>.
11. Rogova G. V. Metodika obuchenia inostrannym iazykam v srednei shkole / G. V. Rogova, F. M. Rabinovitch, T. E. Saharova – M. : Prosvestchenie, 1991. – 287c.

12. Stchykin A. N. Obychenie inostrannym iazykam: Teoria i praktika / A. N. Stchykin. – М. : Fillomatis. – 2004. – С. 161-162.
13. Galckova N. D., Gez N. I. Teoria obuchenia unostrannym iazykam: Lingvodidaktika i metodika / N. D. Galckova., N. I. Gez. – М.: Izdat. Tsentr Akademia. – 2004. – С. 151.

РОЛЬ МОТИВАЦИИ В ФОРМИРОВАНИИ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ДИСКУРСИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Войтаник И. В.

Преподаватель кафедры иностранных языков Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. *В статье рассматривается значение мотивации в обучении, как условия формирования англоязычной дискурсивной компетентности. В наше время, когда Украина стоит на пути к Европейской интеграции, особого значения для специалистов в различных сферах науки и техники приобретает владение иностранным языком. Интеграция личности во всемирный процесс предусматривает владение иноязычной коммуникативной компетентностью, весомым компонентом которой является дискурсивная компетентность. Под дискурсивной компетентностью мы понимаем совокупность знаний, умений, навыков, а также способов деятельности, связанных с построением и ситуативным пониманием дискурсов, как объектов реальной действительности в процессе осуществления профессиональной деятельности. Она является диагностическим инструментом уровня развития языковой личности, ее мотивационно-прагматического компонента. А это, в свою очередь, вызывает необходимость поиска эффективной мотивации студентов к изучению иностранного языка.*

Мотивация определяется как система мотивов, или стимулов, которая побуждает человека к конкретным формам деятельности или поведения. Основными критериями ее формирования считают наличие познавательных мотивов и целей, наличие позитивных эмоций, которые вызывает процесс обучения, умения и желания учиться, умения и возможности использовать полученные знания на практике. Различают внешнюю и внутреннюю мотивации. Внутренняя зависит от внутренней среды (преподаватель, учебная группа, окружение). Внешняя мотивация обусловлена значимостью информации о стране, язык которой изучается, ее культурой и историей, пониманием значимости языка для реализации нужд. Нужно отметить, что среди исследователей существуют различия во взглядах по поводу приоритетности тех или иных видов мотивов для успешной учебной деятельности. Наиболее адекватными учебной деятельности отдельные исследователи считают познавательный мотивы (широкие познавательный, учебно-познавательный, мотивы самообразования). В процессе формирования англоязычной дискурсивной компетентности для преподавателя важно знать те нужды, которыми руководятся студенты, он должен постоянно поддерживать мотивацию к обучению на высоком уровне.

Ключевые слова: *дискурсивная компетентность, мотивация, внешняя мотивация, внутренняя мотивация.*